

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΕΙΑ

Τῆς κ. ΒΙΡΓΙΝΙΑΣ ΤΣΟΥΔΕΡΟΥ - ΠΑΠΑΔΑΤΟΥ

Ἀπὸ χρόνια τώρα, σ' ἄλλες ἀνεπτυγμένες ἢ καὶ ὑπὸ ἀνάπτυξη χῶρες εἶχε γίνῃ κοινὴ συνείδηση, ὅτι ἡ σύγχρονη τεχνολογικὴ πρόοδος, τὸ ραδιόφωνο, ἡ τηλεόρασις, τὸ μαγνητόφωνο, ὁ κινηματογράφος, οἱ φωτεινὲς εἰκόνες κ.λ.π. ἐπιφέρουν ἐξ ἴσου σημαντικὴ ἐπανάστασις στὸν τομέα τῆς παιδείας, ὅπως παλαιότερα ἢ ἀνακάλυψη τῆς τυπογραφίας.

Χάρης στὶς νέες εὐκολίες στὴ διάθεσις ἐμπνευσμένων δασκάλων, τὸ ὄνειρο τῆς ἀληθινῆς ἰσότητος στὴν παιδεία γίνεται πραγματικότης.

Σήμερα σὲ χῶρες ὅπου γίνεται πλήρης ἐκμετάλλεσις τῶν νέων τεχνολογικῶν μέσων στὸν τομέα αὐτόν, δίδονται στὰ παιδιά τῆς ὑπαίθρου — ἀκόμα καὶ τοῦ πῶ ἀπομακρυσμένου χωριοῦ — οἱ ἴδιες δυνατότητες ἐκπαιδεύσεως μὲ τὰ παιδιά τῆς πόλεως.

Στὴν Σουηδία πᾶνω ἀπὸ τὸ $\frac{1}{3}$ τοῦ πληθυσμοῦ κατοικεῖ σὲ μικρὰ ἀπομονωμένα χωριά. Τὰ παιδιά τους διδάσκονται σὲ μονοτάξια σχολεῖα, ὅπου ὁ μοναχικὸς δάσκαλος, καλεῖται νὰ διδάξῃ ὅλα τὰ μαθήματα μόνος του. Φυσικὰ εἶναι ἀνθρωπίνως ἀδύνατο ν' ἀνταποκριθῇ στὶς ἀπαιτήσεις ποὺ ἐπιβάλλουν οἱ σουηδικοὶ νόμοι. Δὲν μπορεῖ π.χ. νὰ ξέρῃ καλὰ ἔστω καὶ τίς 2 ἀπὸ τίς 5 ξένες γλώσσες, ποὺ ἀπαιτεῖ τὸ Σουηδικὸ ἐκπαιδευτικὸ πρόγραμμα. Δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι συγχρόνως καλὸς μουσικὸς καὶ καλὸς γυμναστής, τόσοσιν τουλάχιστον καλός, ὅσο ἀπαιτεῖ ἡ σύγχρονη ἐκπαίδευσις γιὰ τὴν ἀνάπτυξη —σωματικὴ καὶ πνευματικὴ— τοῦ παιδιοῦ.

Γι' αὐτὸ καὶ σήμερα ὅλοι οἱ δάσκαλοι βοηθοῦνται στὸ ἔργο τους ἀπὸ συστηματικὰ καὶ καλὰ ὀργανωμένα ραδιοφωνικὰ προγράμματα.

Πάνω ἀπὸ 50.000 Σουηδόπουλα μαθαίνουν ἀγγλικά στὸ σχολεῖο μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ «ραδιοφωνικοῦ σχολείου». Τ' ἀποτελέσματα εἶναι ἄριστα. Μελέτες ἀπέδειξαν ὅτι παιδιά ποὺ διδάχτηκαν μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ συναγωνίζονται μὲ ἐπιτυχία παιδιά, ποὺ στὴν πόλιν διδάχτηκαν ἀποκλειστικῶς ἀπὸ ἔμπειρο καὶ εἰδικευμένο δάσκαλο.

Ἄς ρίξουμε τώρα μιὰ ματιὰ στὸ τί γινόταν μέχρι σήμερα στὴ χώρα μας. Τὸ ἑλληνικὸ σχολικὸ πρόγραμμα ἐπιβάλλει τὴν ἐκμάθησι μᾶς τουλάχιστον ξένης γλώσσας. Λόγῳ θμῶς ἑλλείψεως καταλλήλων καθηγητῶν σπανίως τὰ παιδιά μας, τὴν ξέρουν ὅταν τελειῶνουν Γυμνάσιο.

Δὲν εἶναι βεβαίως τὸ μόνον μάθημα, ποὺ παρανόμως δὲν διδάσκεται ἢ διδά-

σκειται πλημμελέστατα. Κρίση μεγάλη παρουσιάζεται στην εκμάθηση τῆς φυσικῆς, μαθηματικῶν, χημείας κτλ. Ἐπαρχιακὰ καὶ ἀκόμα ἀστικά Γυμνάσια δὲν ἔχουν τοὺς ἀπαραίτητους καθηγητάς. Στὴν Ἀθήνα μόνο λείπουν 4.500 καθηγηταί. Κι' ἀσφαλῶς τώρα μὲ τὴν δυνατότητα δωρεὰν γυμνασιακῆς παιδείας τὸ πρόβλημα θὰ γίνῃ ὀξύτερο.

Ἀκριβῶς γιὰ νὰ λυθοῦν τέτοια προβλήματα καὶ νὰ πλατυθοῦν οἱ ἐκπαιδευτικοὶ δορίζοντες, ἀπεφασίσθη νὰ χρησιμοποιηθοῦν κι' ἐδῶ τὰ νέα μέσα, πού ἔθεσαν στὴν διάθεσὶ μας οἱ σύγχρονες τεχνικὲς κατακτήσεις. Αὐτὸ εἶναι τὸ συμπέρασμα τῆς ἔστω καὶ μερικῆς μελέτης τῶν ἀποτελεσμάτων τέτοιων μεθόδων σὲ ἄλλες χῶρες.

Στὴν Κολομβία τὸ 80 % τοῦ ἀναλφαβητισμοῦ ἦταν ἀπαράδεκτο. Ἦταν φανερὸ ὅτι ἡ οἰκονομικὴ καὶ πολιτικὴ σταθερότης, ἔξαρτᾶτο ἀπὸ τὴν ὅσο τὸ δυνατόν ταχύτερη καταπολέμηση ὄχι μόνον τοῦ ἀπλοῦ ἀναλφαβητισμοῦ ἀλλὰ καὶ τῆς ἀμάθειας γενικά.

Οἱ δάσκαλοι ἦταν λιγοστοί, κι' οἱ ἀναλφάβητοι σκορπισμένοι σὲ ἀπέραντες ἐκτάσεις. Οἱ ἴδιοι δὲν θὰ μετακινοῦντο ποτὲ γιὰ νὰ μάθουν γράμματα. Καὶ μιὰ κι' αὐτοὶ δὲν μποροῦσαν νὰ μετακινηθοῦν, ἢ φωνὴ τοῦ δασκάλου κινήθηκε πρὸς αὐτούς. Μὲ πᾶνω ἀπὸ 4.000 ὥρες ἐτησίως, τὸ Σχολικὸ Ραδιόφωνο τῆς Κολομβίας καταπολεμεῖ μὲ καλὰ ὀργανωμένο καὶ συστηματικὸ πρόγραμμα τὸν κυριώτερο ἐχθρὸ τῆς ἀνθρωπότητος — τὴν ἀμάθεια. Σὲ μᾶς, μεταξὺ 1947 καὶ 1962, δηλαδὴ σὲ πέντε δλόκληρα χρόνια, ἔγιναν συνολικὰ μόνο 2.010 ἐκπαιδευτικὲς ἐκπομπές !!

Πολλὰ ἀκόμα παραδείγματα ὑπάρχουν σὲ δεκάδες κράτη. Στὴν Ἰαπωνία, πᾶνω ἀπὸ 42 ραδιοφωνικὰ προγράμματα ἑβδομαδιαίως καὶ 28 τηλεοράσεις ὑποβοηθοῦν τοὺς δασκάλους καὶ καθηγητάς στὰ καθήκοντά τους. Ἰδίας ἐκτάσεως προγράμματα ὑπάρχουν στὶς Ἰνδίες, Ἀγγλία, Ἀμερικὴ, Νέα Ζηλανδία, Γερμανία, Γαλλία καὶ ἄλλοι.

Τὰ ἀποτελέσματα εἶναι πολὺ ἐνθαρρυντικά. Μιὰ ἔρευνα στὶς Ἠνωμένες Πολιτεῖες τῆς Ἀμερικῆς ἀπέδειξε ὅτι παιδιὰ ΣΤ' Δημοτικοῦ, πού συνεπλήρωσαν τὴν καθαρῶς σχολικὴ διδασκαλία μὲ μαθήματα ἀπὸ τὴν τηλεόραση προώδευαν κατὰ 40 % ταχύτερα ἀπὸ συνομηλίκους, πού δὲν εἶχαν τὸ προνόμιο αὐτὸ.

Μὲ τὴν τηλεόραση ἢ τὸ ραδιόφωνο, μποροῦν νὰ παρουσιασθοῦν στὰ παιδιά πειράματα ἐπικίνδυνα ἢ δύσκολα γιὰ μιὰ τάξη, οἱ ὀργανωταὶ ἐκπομπῶν μποροῦν νὰ ἐπικαλεσθοῦν τοὺς ὀλίγους κορυφαίους ἐπιστήμονες τοῦ ἔθνους ἢ νὰ μεταφέρουν τὸ μάθημα πού παρακολουθεῖται ἀπὸ χιλιάδες παιδιά μέσα σὲ ἐργαστήριον ἢ ἐργοστάσιο.

Σὲ πολλὰς ἀπ' αὐτὰς τίς χῶρες, ἡ σχολικὴ ραδιοφωνικὴ ἢ ἀπὸ τηλεοράσεως ἐκπαίδευση δὲν περιορίζεται σὲ μαθήματα δημοτικοῦ καὶ γυμνασίου. Ἔχει παρατηρηθῆ ὅτι ἐπιτυγχάνονται ἐπίσης ἄριστα ἀποτελέσματα γιὰ τεχνικὴ καὶ ἀκόμα πανεπιστημιακὴ μόρφωση.

Στὴν Ἀμερικὴ, ἤδη 117 Κολλέγια καὶ Πανεπιστήμια χρησιμοποιοῦν τηλεόραση γιὰ εἰσαγωγικὰ μαθήματα.

Ἄλλὰ ἀπὸ τὰ πῶ ἑνδιαφέροντα καὶ ἐπιτυχημένα προγράμματα εἶναι τῆς

Γαλλίας. Ἀπεδείχθη τόσο χρήσιμος, ὥστε πέρυσι μιὰ ἐπιτροπὴ ἐρεῦνης ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ πρωθυπουργοῦ ἀπεφάσισε νὰ ἐπεκτείνῃ τὸ πρόγραμμα διαθέτοντας συμπληρωματικῶς 50 ἑκατομμύρια δραχμῆς.

Πλὴν τῶν μαθημάτων, ποὺ διδάσκονται καὶ σὲ ἄλλες χῶρες ἀπὸ τὸ ραδιόφωνο γιὰ τὴν δημοτικὴ καὶ μέση ἐκπαίδευση, πολλὰ γαλλικὰ πανεπιστήμια συμπληρώνουν καὶ τελειοποιοῦν τὴν διὰ ἀλληλογραφίας ἐκπαίδευσή τους μὲ ραδιοφωνικὰς ἐκπομπὰς. Ἡ νομικὴ σχολὴ στὸ Παρίσι, ἡ φιλολογικὴ τοῦ Στρασβούργου καὶ τῆς Ραένς, ἡ φυσικομαθηματικὴ τῶν Παρισίων καὶ ἀκόμη καὶ τὸ Ὡδεϊὸν καὶ ἄλλες διευκολύνουν ἀπὸ καιρὸ τώρα τοὺς νέους μὲ δῖνα γιὰ μάθησιν νὰ παρακολουθοῦν μαθήματα χωρὶς νὰ προσέρχονται αὐτοπροσώπως στὸ Πανεπιστήμιο.

Εἶχε ἰδίως παρατηρηθῆ ὅτι πολλοὶ νέοι δάσκαλοι, λόγῳ τῆς ἐργασίας των, δὲν μποροῦν ν' ἀκολουθήσουν ἀνώτερες σπουδές. Ἀντιμετώπισαν τὸ πρόβλημα ὀργανώνοντας μαθήματα δι' ἀλληλογραφίας. Σήμερα ὑπάρχουν στὴν Γαλλία, ὅπως ἄλλωστε στὴν Ἀγγλία καὶ τὴν Ζηλανδία, πολλοὶ ἀπόφοιτοι πανεπιστημίων μὲ επίσημο δίπλωμα, ποὺ δὲν βρέθηκαν ποτὲ μέσα σὲ πανεπιστημιακὴ αἴθουσα παρὰ μόνο γιὰ τὶς ἐξετάσεις τους.

Γι' αὐτοὺς ἰδίως τοὺς μαθητὰς, καθιερώθηκαν τὰ τελευταῖα χρόνια καὶ ἐπεξετάθηκαν τὸ 1963 ἐκπομπὰς ὅπου οἱ καθηγηταὶ καθοδηγοῦν τοὺς μαθητὰς γιὰ τὴν βιβλιογραφία, τὶς γραπτὰς ἐργασίες κλπ. ἢ ὅπως στὰ προγράμματα τῆς νομικῆς σχολῆς ὅπου ἀναλύονται τὰ πιὸ δύσκολα θέματα τῆς ἐξεταζομένης ὕλης.

Ἐν συγκρίσει μὲ τὶς προόδους αὐτὰς στὶς ἄλλες χῶρες, ἐμεῖς εἴμαστε οὐραγοί. Τὸ 1961 τὸ ραδιόφωνο ἀφιέρωσε 72 ὥρες σὲ σχολικὰς ἐκπομπὰς καὶ 50 στὴν ὥρα τῆς ὑπαίθρου. Τὰ προγράμματα ἀπευθύνονται σὲ παιδιὰ δημοτικοῦ καὶ γυμνασίου, ἀλλὰ δὲν ἀποτελοῦν συστηματικὴ ἐνότητα, οὔτε γινόταν προσπάθεια νὰ εἶναι συμπληρώματα τοῦ μαθητικοῦ προγράμματος· ἔτσι δὲν προσφέρουν εἰδικὴ βοήθεια στὸ δάσκαλο ἢ στὰ παιδιὰ. Συχνὰ δὲ παρατηρεῖτο μεγάλη ἔλλειψη φιντασίας, καὶ σὲ θέματα καὶ σὲ τρόπο παρουσίασης.

Ἡ ἱστορία τῶν ἐκπομπῶν εἰδικῶς τοῦ ὑπουργείου Παιδείας εἶναι ταραχώδης. Ἀρχισαν τὸ 1947, διεκόπησαν ἀρκετὰς φορὲς, ὥσπου σήμερα νὰ εἶναι μόνο μιὰ πενιχρὴ σκιὰ τοῦ τί θὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι.

Ἐκτὸς ἀπὸ μιὰ σύντομη περίοδο τοῦ 1957, ὅλες οἱ ἐκπομπὰς ἦταν ἀπλῆς ὁμιλίας καὶ ἐνῶ εἶχαν κατ' ἀρχὰς ἀφιερῶσαι 1½ ὥρα ἐβδομαδιαίως, σήμερα πλέον ἀπέμειναν μόνον μιὰ 10' ἐγκυκλοπαιδικὴ ἐκπομπή.

Ὁ εισηγητὴς καὶ πρόεδρος τῆς ἐπιτροπῆς σχολικῶν ραδιοφωνικῶν ἐκπομπῶν τὸ 1946 κ. Σουγγέρης ἔγραψε στὴν ἐκθεσὴ του : «ἡ χρησιμοποίησις τῶν ραδιοφωνικῶν ἐκπομπῶν ὡς σχολικοῦ μορφωτικοῦ μέσου εἶναι ἰδέα προοδευτικῆ... καὶ προωρισμένη νὰ ἐξυπηρετήσῃ μεγάλως τὸ σχολεῖον ἐν γένει καὶ ἰδίᾳ τὸ σχολεῖον τῆς ὑπαίθρου, τὸ ὁποῖον, ὡς γνωστόν, ζῆ καὶ κινεῖται ἐν πλήρει μονώσει».

Πέρασαν 18 χρόνια ἀπὸ τότε. Σ' ὅλη αὐτὴν τὴν περίοδο ἀφήσαμε τὸ χωρὶν νὰ ζῆ καὶ νὰ κινῆται «ἐν πλήρει μονώσει».

Καὶ τὸ χειρότερο, ὅλ' αὐτὰ τὰ χρόνια δὲν ἔγινε καμμιά σοβαρὴ προσπάθεια ἐπιβολῆς στὴν πράξιν τῶν ἰδεῶν αὐτῶν. Προεβάλλετο ὡς δικαιολογία ὅτι λείπουν

τὰ οικονομικά μέσα ἀλλ' ἀσφαλῶς δὲν μποροῦν νὰ ἦσαν ἄγνωστα τὰ πορίσματα σοβαρῶν ξένων μελετῶν πάνω στὸ θέμα αὐτό, πού ἀποδεικνύει ὅτι ἡ χρησιμοποίηση ραδιοφώνου καὶ τηλεοράσεως μειώνει τελικὰ τ' ἀναγκαῖα ἔξοδα, πού ἐπιβάλλει ἡ διάδοση τῆς παιδείας στὶς εὐρύτερες μᾶζες.

Βέβαια, οἱ μέθοδοι αὐτοὶ δὲν μποροῦν νὰ ὑποκαταστήσουν ποτὲ τὸν δάσκαλο, μποροῦν ὅμως νὰ τὸν βοηθήσουν ἀφάνταστα στὸ ἔργο του ἀνοίγοντας νέους ὁρίζοντες.

Ὅπως ὅμως θ' ἀναλυθῆ κατωτέρω, γιὰ νὰ ἐπιτευχθῆ ἱκανοποιητικὴ ἀπόδοση χρειάζεται πολὺ καλὴ ὀργάνωση, συνεργασία στενῆ ραδιοφώνου καὶ ἐκπαιδευτικῶν καὶ κυρίως οἱ διοικοῦντες νὰ εἶναι ἀνθρώποι δοσμένοι στὸ σκοπὸ, φωτισμένοι καὶ μὲ φαντασία.

Δύο εἶναι βασικὰ οἱ δυσκολίες πού ἔχουμε ν' ἀντιμετωπίσουμε τώρα, πού ἀποφασίσθηκε νὰ τεθῆ καὶ στὴν Ἑλλάδα ἡ τεχνολογία στὴν ὑπηρεσία τῆς Παιδείας. Πρῶτον τὴν ἀντίδραση πολλῶν ἐκπαιδευτικῶν, πού συνηθισμένοι στὸν παλαιὸ τρόπο διδασκαλίας βλέπουν μὲ ὑποψία καὶ πολλὰς φορὲς ἀντιπάθεια τὴν εἰσαγωγὴ νέων διδακτικῶν μεθόδων. Καὶ δεύτερον, τὴν ἐξεύρεση ἀποτελεσματικοῦ τρόπου ὀργανώσεως τῶν προγραμμάτων, ὥστε νὰ γίνουν στὴν πραγματικότητα ἀληθινοὶ βοηθοὶ τοῦ δασκάλου.

Καὶ τίς δύο δυσκολίες αὐτὲς τίς ἀντιμετώπισαν ὅλες οἱ χῶρες πού ἤδη χρησιμοποιοῦν μὲ ἐπιτυχία τὸ ραδιόφωνο καὶ τὴν τηλεόραση γιὰ ἐκπαιδευτικούς σκοπούς. Ἔτσι, ἡμεῖς ἀρχίζουμε μὲ ἓνα μεγάλο προνόμιο: τὴν πείρα τῶν ἄλλων, πού ἔχουν πειραματισθῆ στὸ πεδίο αὐτό.

Κάθε πρόοδος προκαλεῖ ἀντιδράσεις. Τὸ ἄγνωστο φοβίζει. Ἔτσι κι ἡ εἰσαγωγὴ κινητῶν εἰκόνων ἢ φωνῆ ἄλλης ἀπὸ τῆς τοῦ δασκάλου στὴν σχολικὴ τάξη ἐγείρει σὲ κάθε χώρα — καὶ βεβαίως καὶ στὴ δικιά μας — ὥσπου νὰ ἐπιβληθῆ ἀπὸ τοὺς πιὸ φωτισμένους, μύριες ἀντιδράσεις.

Υπάρχουν πολλοὶ δάσκαλοι πού θεωροῦν ἱεροσυλία τὴν χρησιμοποίησιν νέων μεθόδων διδασκαλίας. Προτάσσουν μόνον τοὺς κινδύνους τοῦ ραδιοφώνου καὶ τοῦ κινηματογράφου γιὰ τὴν πνευματικὴ διαμόρφωση τῶν νέων, κι' ἀρνοῦνται νὰ παραδεχθοῦν ὅτι ὑπάρχει κι' ἡ καλὴ πλευρά.

Δὲν βλέπουν ὅτι μὲ τὴν στάση τους στεροῦν τὰ παιδιά γνῶσεων, πού αὐτοὶ οἱ ἴδιοι δὲν μποροῦν ποτὲ νὰ τοὺς δώσουν. Τὸ ραδιόφωνο κι' ἡ τηλεόραση προσφέρει σὲ χιλιάδες παιδιά τὴν δυνατότητα, καθισμένοι στὰ θρανία τους, νὰ συμμερισθοῦν τὴν ζωὴ, τὰ ἦθη καὶ ἔθιμα ἄλλων, χιλιάδες μίλια μακριά. Νὰ ἔχουν ἐντυπώσεις πού παλαιότερα μόνον γενναῖοι θαλασσοπόροι καὶ σήμερα μόνον πλούσιοι ταξιδιωτὲς μποροῦν νὰ ἔχουν.

Μέσω τοῦ ραδιοφώνου, τὰ παιδιά σὲ κάθε γωνία ἐνὸς ἔθνους μποροῦν νὰ ἐπωφεληθοῦν μιᾶς φωτισμένης διδασκαλίας κορυφαίων ἐπιστημόνων, πού μέχρι σήμερα ἀκουγαν μόνον ὅσοι συνωθοῦντο σ' ἓνα περιορισμένο χῶρο.

Τὸ ραδιόφωνο, ἡ τηλεόρασις κι' οἱ ἄλλες σύγχρονες τεχνολογικὲς ἐπιτεύξεις ἀντὶ νὰ περιορίσουν τὰ ἐνδιαφέροντα τῶν νέων καὶ νὰ τοὺς κάνουν παθητικούς θεατὰς, ἀντιθέτως διεγείρουν τὸ ἐνδιαφέρον τους. Παρατηρήθηκε ὅτι

έκπομπές έχουν αδέξει την περιέργεια τών παιδιών, πού ζητάνε νά τήν ίκανοποιήσουν με τήν ανάγνωση βιβλίων.

Γιά τήν άξία αύτή τοῦ ραδιοφώνου και τής τηλεόρασεως πρέπει πριν άπ' όλα νά πεισθούν οί δάσκαλοι. Κανένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα όσο τέλειο και νά είναι, δέν μπορεί νά επιτύχει χωρίς τήν συνεργασία τών δασκάλων.

Πρώτα λοιπόν πρέπει νά πεισθούν οί δάσκαλοι και δεύτερον νά μετεκπαιδευθούν στην χρησιμοποίηση τών νέων αυτών μέσων.

Υστερα έρχεται ή οργάνωση ενός επιτυχημένου «ραδιοφωνικού σχολείου».

Στήν Άγγλία τό βάρος τής οργάνωσης πέφτει σ' ένα ειδικό εκπαιδευτικό τμήμα τοῦ Βρετανικοῦ Ραδιοφωνικοῦ Σταθμοῦ. Διοικείται άπό πολυμελή επιτροπή εκπαιδευτικῶν και μή, πού βρίσκεται σέ συνεχή έπαφή με τό κοινό, κυρίως τούς δασκάλους και μαθητάς. Σφυγμομετρήσεις τών αντιδράσεών τους στίς διάφορες έκπομπές είναι συνεχείς. Καμμιά άφ' ύψηλοῦ και άπομονωμένη διοίκηση δέν είναι επιτυχής, άλλ' ειδικά στό θέμα τής παιδείας, είναι καταστροφική. Ίσως στη χώρα μας αυτό θά είναι τό πύο μεγάλο εμπόδιο στην επιτυχία ενός «ραδιοφωνικοῦ σχολείου», εάν αναλογισθοῦμε τό πόσο λίγο μαθημένοι εἴμεθα στην πραγματική ομαδική εργασία και γόνιμη συνεργασία με άλλους, σέ όλα τά επίπεδα.

Απαραίτητη ὅμως προϋπόθεση είναι ή διευκόλυνση τών σχολείων για νά χρησιμοποιούν τά προγράμματα. Οί έκπομπές νά συμπληρώνουν τήν σχολική ὕλη, νά προγραμματίζονται έγκαιρως και νά δίδονται πληροφορίες για τό περιεχόμενό τους.

Στίς χώρες ὅπου έχει χρησιμοποιηθή με επιτυχία τό «ραδιοφωνικό σχολείο» οί υπεύθυνες άρχές συμπληρώνουν πάντα τό έργο τους έγκαιρως όχι μόνο με τήν δημοσίευση, δύο μήνες πριν άρχίσει τό σχολικό έτος, τοῦ ετησίου προγράμματος, άλλα και με τήν δημοσίευση και διανομή χιλιάδων κατατοπιστικῶν φυλλαδίων στοῦς δασκάλους και μαθητάς. Έτσι π.χ. στην Άγγλία πάνω άπό 7 εκατομμύρια καλαισθητικά εικονογραφημένα φυλλάδια 20 περίπου σελίδων δημοσιεύονται κάθε χρόνο πάνω στα διάφορα θέματα τών έκπομπῶν.

Οί μὲν δάσκαλοι λαμβάνουν φυλλάδια με βασικές πληροφορίες για κάθε θέμα, και βιβλιογραφικά σημειώματα, τά δὲ παιδιά φυλλάδια με περιλήψη, εικόνες και στατιστικές πληροφορίες.

Τά φυλλάδια αυτά είναι τόσο ελκυστικά ὥστε όχι μόνο μαθηται άλλα και τό εἰρύτερο κοινό τ' άγοράζει. Κοστίζουν μόλις μερικὲς πέννες (50 λεπτά - 1 δραχμή).

Η έκπομπή τοῦ Β.Β.С. «Σύγχρονος κόσμος», πού μετεδόθη πέρυσι και άποτελεῖτο άπό 36 εικοσάλεπτες έκπομπές, συνωδεύετο άπό 3 φυλλάδια, ένα για κάθε σχολικό δίμηνο. Άπευθύνετο σέ παιδιά δημοτικοῦ σχολείου, άλλα οί πληροφορίες πού παρουσίαζε έδειχναν συγκριτικά τήν πρόοδο, τήν εκπαίδευση, τήν νοσοκομειακή περίθαλψη, τόν οικισμό, στα μέσα κυκλοφορίας, ψυχαγωγίας, κλπ. Και μεγάλοι ακόμα μαθαίνουν πολλά βλέποντας τίς εικόνες για τήν «σύγχρονη Άφρική», ὅπου πλάι στην φωτογραφία ενός μαύρου ήμίγυμνου τοξότου παρουσιάζουν τήν αἰθουσα μιᾶς Βουλῆς νεοσυσταθέντος κράτους. Κάθε φυλλάδιο παρα-

θέτει στο τέλος ιδέες για βιβλία, που οι πιο περίεργοι θα εύρισκαν χρήσιμα. Όσοι ενδιαφέρονται για το θέμα θα άξιζε να ζητήσουν αντίτυπα τών φυλλαδίων αυτών από την βιβλιοθήκη του Βρετανικού Συμβουλίου έδω στην Αθήνα.

Η τεχνική τών έκπομπών είναι δύσκολη και πολύπλοκος, όμως ο άναγνώστης με λίγη φαντασία, μπορεί να καταλάβη διαβάζοντας τα λίγα που έπιτρέπουν να λεχθούν σ' ένα περιορισμένο άρθρο έφημερίδος. Άς σημειωθή ότι κάθε άγγλικό πρόγραμμα χρειάζεται σχεδόν δύο χρόνια για να έτοιμασθή και άσχολούνται σ' αυτό δεκάδες ειδικοί.

Σε μās άσφαλώς δέν μπορούμε να άπαιτήσουμε τέτοια τελειότητα άμέσως. Μπορεί όμως να πειραματισθούμε κατ' άρχην με θέματα όπου ξένες οργανώσεις και ειδικοί προσφέρουν βοήθεια, και με θέματα όπως ή μουσική όπου υπάρχει έτοιμη ύλη.

Στο Ίράν τα προγράμματα ξένων γλωσσών έχουν αναλάβει το Βρετανικό Συμβούλιο για άγγλικά και το Γαλλικό Ίνστιτούτο για γαλλικά. Έχοντας πείρα από την χώρα τους στο θέμα του «ραδιοφωνικού σχολείου» καθώς και στα ειδικά προβλήματα διδασκαλίας σε ξένους διαφόρων ηλικιών, οι οργανισμοί αυτοί άσφαλώς θα διευκόλυναν την εφαρμογή του προγράμματος και στη χώρα μας. Άς σημειωθή πάλι ότι για να εφαρμοσθή με έπιτυχία ένα τέτοιο πρόγραμμα θα χρειασθούν και Έλληνες άγγλομαθείς, αλλά δέν είναι πλέον άπαραίτητο να είναι τέλεια κατηρητισμένοι, όπως άκριβώς έγινε στη Σουηδία.

Το 1949 ή Σουηδία ένεκαινίωσε ευρύ πρόγραμμα διδασκαλίας της άγγλικής στα σχολεία. Για την διδασκαλία δέν χρειάζοταν πανεπιστημιακό πτυχίο και οι καθηγηται έπαρκοῦσαν. Βοηθοί δάσκαλοι με άπλή γνώση της γλώσσας από ίνστιτούτα προσελήφθησαν και ανέλαβαν τάξεις καθοδηγούμενοι από το «ραδιοφωνικό σχολείο». Ο καθηγητής του ραδιοφώνου καθοδηγεί και διδάσκει δύο ώρες την εβδομάδα και οι βοηθοί προετοιμάζουν τα μαθήματα σε άλλες τρεις ώρες.

Τονίζω αυτό, για να προλάβω τυχόν αντίρρηση ενδιαφερομένων, που θα έφοβοῦντο ότι έπιβολή έπισήμου ραδιοφωνικού προγράμματος θα έμείωνε τις δυνατότητες άπασχολήσεως των.

Άλλη όργάνωση, που έχει ήδη βοηθήσει πολλές χώρες να εγκαθιδρῦσουν «ραδιοφωνικό σχολείο» είναι ή «ΟΥΝΕΣΚΟ».

Ένα πρόγραμμα, που θα ήταν ευκολότερο άλλ' έξ ίσου έπείγον να εφαρμοσθή θα ήταν «το πανεπιστήμιον του άέρος». Παρουσιάζει λιγότερες περιπλοκές από το ευρύτερο σχολικό πρόγραμμα, που άποτείνεται σε μικρά παιδιά, λόγω περιορισμένου αριθμού ύποψηφίων άκροατῶν και της τεκμαιρομένης ώριμότητος των. Έπί πλέον ή συνεργασία με ξένα πανεπιστήμια, που ήδη εφαρμόζουν τέτοια προγράμματα σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες είναι πιο ευχερής. Μαθήματα ίατρικής, φυσικής, άτομικής ενεργείας, τέχνης κλπ. έχουν διεθνή γλώσσα.

Και τελικώς άς μη ξεχάσουμε, ότι ήδη υπάρχουν στη χώρα μας διάφοροι νέοι, που λόγω σπουδών έξω έχουν ήδη ειδικευθή στον τομέα αυτό. Πήγαν έξω με δικά τους χρήματα, ως σπουδαστάι και δελεάστηκαν από τούτες τις νέες προόδους που βλέπαν γύρω τους. Ξέραν ότι δέν θα βρίσκαν άμέσως στον τομέα

τους δουλειά, όταν θὰ γύριζαν στην Ἑλλάδα, ἀλλὰ ἐλπίζαν ἴσως λόγω τοῦ νεανικοῦ ἐνθουσιασμοῦ των, ὅτι θὰ ἐπειθαν τοὺς ἀρμοδίους. Μέχρι τώρα βρισκαν ὅλες τὶς πόρτες κλειστές. Ἀσφαλῶς τώρα εἶναι ἡ ὥρα νὰ τοὺς ζητήσουμε νὰ θέσουν τὶς γνώσεις τους στὴν ὑπηρεσία τοῦ νέου προγράμματος. Γιὰ παράδειγμα θ' ἀναφέρω ὅτι οἱ Ἴταλοι χρησιμοποίησαν Ἑλληνίδα γιὰ τὴν ὁργάνωση σειρᾶς σχολικῶν μουσικῶν μαθημάτων σὲ παιδιὰ τῶν πρώτων τάξεων τοῦ Δημοτικοῦ σχολείου. Ἐδῶ ἡ ἐπιτυχημένη αὐτὴ προσπάθεια ἀγνοεῖται ἐντελῶς.

Πρέπει βεβαίως νὰ ἐπισημάνουμε ὅτι ὅσο συναρπαστικὸς κι' ἂν εἶναι οἱ δυνατότητες ἐκμεταλλεύσεως τῶν νέων τεχνολογικῶν ἐπιτευγμάτων γιὰ τὸ καλὸ, μπορεῖ ἐξ ἴσου νὰ εἶναι καὶ ἐξαιρετικὰ βλαβερός. Μαζικὴ ἐκπαίδευση προσφέρεται γιὰ φασιστικὴ διαμόρφωση τῶν πολιτικῶν καὶ ἐξυπηρέτηση ἀνελεύθερων σκοπῶν.